

Насыплы болугъуз, багъалы тиширыула!

Шабат кюн, 2014 жылны 8-чи марты • №№ 45-46 (19467) • Багъасы 6 сомду

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ВРЕМЯ

КОНЦЕРТ

«Хар бѐлюмде, хар иште да сизни къыйыныгъыз уллуду»

Байрам кюнню аллында Къырал концерт залда къууанчы концерт болганды. Ары КъМР-ни Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтурган Юрий Коков, Республиканы Правительствоу Президенти Константин Храмов, аны биринчи орунбасары Уяналаны Хажи - Мурат, Правительствоу Председатели Константин Храмов, аны биринчи орунбасары Руслан Фиров, Парламентни Председатели Чеченланы Ануар, депутатла, министрле, къырал учрежденияланы келечилери да келген эдиле. Хар экинчи этажны фойесине кѐторюлген тиширыула уа миллет кийимледе сюелген жашчыкъла бла кызыныкъла голле бергендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

СУРАТДА: Юрий Коков бла Ахматланы Мариям.

К.Н.Ладаннга «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы энергетиги» деген ат атауну юсюнден
Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Энергетиканы айнытулга къыйын салганы эмда кѐп жылланы ахшы ишлегени ючюн Ладан Константин Николаевичге - «Бир энергетика системаны системалы оператору» - Север-Кавказ республикаланы бла Ставрополь крайны энергосистемаларыны регион диспетчер управлениясы» ачыкъ акционер обществову Къабарты-Малкъар Республикада филиалыны электроэнергетиканы субъектлери бла байламлыкъла жаны бла бѐлюмюню таматасына - «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы энергетиги» деген махтаулу ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтурган Ю. КОКОВ

Нальчик шахар, 2014 жылда 3-чю мартда, №63-УГ

А.Х.Ошхуновха «Къабарты-Малкъар Республиканы эл мюлкюню сыйлы къуллукъчусу» деген ат атауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Ишинде жетишимле болдургъаны эмда кѐп жылланы ахшы уруннаны ючюн Ошхунов Арсен Хамидовичге «Къабарты-Малкъар Республиканы эл мюлкюню сыйлы къуллукъчусу» деген махтаулу ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтурган Ю. КОКОВ

Нальчик шахар, 2014 жылда 3-чю мартда, №64-УГ

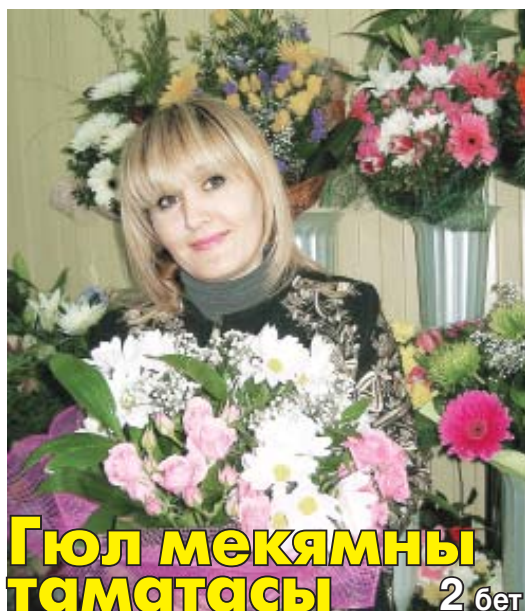
Ю.В.Пархоменкону юсюнден
Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1. Пархоменко Юлия Викторовнаны Къабарты-Малкъар Республикада Предпринимательлени эркинликлерин къоруулау жаны бла уполномоченныны къуллугъундан эркин этерге.

2. Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны къуллугъун болжаллы халда толтурган Ю. КОКОВ
Нальчик шахар, 2014 жылда 4-чю мартда, №65-УГ

Гюл мекамны таматасы 2 бет

Алгышпау

Жетишимлерибизге, жамауатыбызны бирлигин кючлендирирге сизни къошумчулугъузгъуз бек уллуду

Багъалы тиширыула!

Сизни Халкъла аралы байрам кюннююзде кызыу алгышлайбыз!

Россейли тиширыула тѐлюден тѐлюге сейришанла ѐте барадыла. Хар биригизе да таркъаймаган жюрек кюч, тазалыкъ, бек башы уа - тауусулмаган соймеклигибиз барды жюреклерибизде юйорлерибизге, тутхан ишибизге, тууган жерибизге, кыралыгыбизге да. Ол соймеклик уллу кючюдо - бизге да къаруу берген, бирге атлап, кѐп миллетли жамауатны араларында шѐхлукуну туудурган.

Шимал Кавказда тиширыуу акылы бютюнда теренди. Сизни оюм эте билгенибиз, тутхан позициябиздан таймай тургъаныбиз мында бек ауур заманада окуна мамырлыкны сакъларга себеплик этгенди.

Бюгон да регионда болган ахшы ишледе тиширыуу ролу уллуду.

Жюрегими теренинден сизге тиширыуу насып, жюрек тынчыкъ тежейме.

Александр ХЛОПОНИН,

РФ-ни Правительствоу Президенти орунбасары,
РФ-ни Президентини полномочный келечиси.

Бирге ишлеу

Юрий Коков Италия Республиканы
ЮФО-га бла СКФО-га Генеральный
Сыйлы консулу бла тубешгенди

Тюнене КъМР-ни Башчысыны къуллугун болжаллы халда толтурган Юрий Коков Италия Республиканы Юг эм Север-Кавказ федеральный округлада Генеральный сыйлы консулу Пьерпаоло Лодиджиани бла тубешгенди. Ала экиси да АПК, энергетика эмда туризм жаны бла бирге ишлеуно андан ары кючлендириуню онгларын сюзгендиле.

Юрий Коков италиялы партнёрла бла ишчи халланы андан ары сакълар жанлы болганын, тюрлю-тюрлю проектеге, бек алгъа уа эл мюлк продукцияны жарашдыруу жаны бла программалагъа республика къатышыргъа сойгенин билдиргенди. Къабарты-Малкъар санаторий-курорт, туризм эм альпинизм жаны бла анда болган онглары не къадар толу хайырларыгъа мурат этгенин, Италия уа ол жаны бла алчылыкны тутханы себепли аны сынауу республикагъа бек жарарыгын чертгенди.

Жюйюсхан Пьерпаоло Лодиджиани, Къабарты-Малкъар бла тыш экономика байламлыкъла жюрютюу хайырлы болганын айтып, италиячыла тюрлю-тюрлю проектеге себепли этерге хазыр болганларын белгилегенди.

Ю. Коков бла П.Лодиджиани кыйиматлы бирге ишлеуно айнытууну амалларын излерге итингенлерин къатлап айтхандыла.

КъМР-ни Башчысыны къуллугун болжаллы халда толтурганы эмда Правительствосуну пресс-службасы.

Алгъышпау

Кертилики, тѣзюмлюкюню
эмда акъыллылыкъны кѣргюзтюу

Хурметли тишируула!

КПРФ-ни Къабарты - Малкъарда бѣлюмюню Комитети сизни аламан байрамгызыз - Халкъла аралы тишируулары кюню бла - алгъышлайды!

Россеини тишируулары битеу жамауатны тутхучу бола келгендиле, бюгон да хар юйюрге, къыралда да алайлай къаладыла. Сиз жашау бересиз, битеу дуняны кесигизни жылгууыз бла жылытып, ауур заманда билеклик этип, къууанча да биргебизге боласыз. Сизни кючюгюз бла ъморледен берги кертичилик, тѣзюм, терен акъыл сакъланып келеди.

Хар ишигиз огъурлу кюнде башлансы! Юйюрлеригизде мамырлыкъ бла жюрек тынчыкъ болсун! Ахшы муратла алгъа элтгенлей, жашаууыз таркъаймаган къууанч бла насыпдан толсун!

Борис ПАШТОВ,
КПРФ-ни КъМР-де Комитетини биринчи секретары.

«Хар бѣлюмге, хар ишге да
сизни кыйыныгъыз уллугу»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Концерт башлангандан алгъа къонакъла биринчи этаждагы кѣрмюч бла шагъырей болургъа онг тапхандыла. Анда озган ъмюрню ал жылларында башлап бюгонге дери тишируу сыфаты ачыкъланганды. ЛУГ-да билгим алган курсант къызла, устазла, урунууда, колхоз ишде атларын айтдыргъанла, культураны, искуствону келечилери - барыны да суратлары бар эди.

Къууанчлы ингирни уа жаш артисте Стас Михайловну «Для тебя» деген белгили жыры бла ачхандыла. Сора концертни бардырган Атталаны Азюор Юрий Коковну сахнагъа чакъырганды. Ол алгъышлау сѣзюнде былай дегенди: «Бюгон биз сизге уллу сыймеклигиз, таусулмаган ариулуугъуз ючюн ырызлыгъызыны билдиреги себиз. Огъурлулуугъузну сакълап, жашауда чексиз тѣзюмюгюзню кючю бла хар кыйынлыкълардан да къутула келесиз. Бек багъалы сезимле - ъз юйюбюню жарыктыгы, таматалагъа хурмет эте билиу, Туугъан журтха сыймеклик - была бары да сизни бола къаты байлангандыла. Сизни культурагъа, экономикагъа, социальный сферагъа, билгим бериге салган кыйынлыкъларны чеги жокъду.

Бардыла алай усталыкъла - устаз бла саулык сакълауда ишленгенле - алада тишируулары кыйынлары бютонда уллуду.

Илмуда ишленгенле да энчи сагъынабыз. Аланы назик сезимлери, интуициялары мында бийик

жетишимлеге жетерге себеплик этдиле.

Бюгонлюкде тишируула къырал, жамауат ишлеге да тири къатышадыла. Аны хайырындан политикада социальный жаны кюч ала барады. Кесигизни иш кѣллюлюгюз, тутхан ишигизге, жашауа да жууаплы кырагъаныгъыз бла къайда да бийик сыйгъа тийишлисиз. Биз да сиз къырал жумушлагъа тири къатышырча онгла къуаргъа керекбиз.

Артыкъда уллу ырызлыгъызыны ветеранлагъа билдиребиз. Аланы урунууда, къазауатда да болдурган жигитликлери Къабарты-Малкъарны тарыхында кваллыкдыла, Туугъан журтха кертичиликге юйрениуде юлго болуп. Литературада, культурада, театр, музыка искусствода къуллукъ этген тишируулары, спортчулары да алгъышлайбыз бизге ариулуукъню кѣргозте билгенигиз ючюн.

Энчи ыспас сѣзлени анагъа айттыргъа излейбиз. Къабарты-Малкъарда 17 мингден артыкъ тишируу кѣп сабийлидиле, аладан 52 юн неда андан артыкъ сабий ъсдоредиле. Аланы жигитликлерине чексиз сейирсине, уллу хурмет да этерге борчлубуз.

Багъалы тишируула! Биз толу англайбыз, бюгон, кыйын заманда, къырал органлада болган жууаплылыкны, сизни бюонугъузгъа тошоп турган ауурлуукъню тынчайтыргъа кереклисин. Биз республикада тишируулары жашаулары тынчыракъ, насыплы да болур ючюн, мында ары дайым да эс бурганлай турлукъбуз. Ол бизни къыралда бардырылган

политиканы уллу кесегиди.

Бу байрам кюнде, багъалы тишируула, саулык-эсенлик, мамырлыкъ, ахшылыкъла тийейбиз, жууук-ахуларыгъыздан айырылмагъыз, юйюрлеригизде монгукъ тауусулмасын. Битеу этген муратларыгъызга жетип, хар къайда да насыпка тубегиз. Сиз сюз билгенча, дайым да сизни сойгенлеригиз да жангыгъызда болсунала».

Ызы бла Юрий Кокова сыйлы борчну толтургъа тошгенди. Кѣп жылланы ахшы ишлеп, бийик жетишимле болдурганлары ючюн «КъМР-ни сыйлы журналисти» деген ат Ахматланы Марямгъа бла Зарина Кануковагъа берилгенди. Додулары Асиятха уа «КъМР-ни культураны сыйлы къуллукъчусу» деген ат аталганды. Дагъыда сыйлы атлагъа тийишли болганла бар эдиле.

Концертни уа «Каллисто» тепсеу ансамбль ачып, А. Зеушев андан ары бардырганды. Тѣппеланы Алим «Мадина» деген жырын саугъа этгенди. Хар заманда, сахна гитчечиклеге берилгенде, ала ингирге сейир ариулуукъню бла къууатны къошхандыла. Юч да къырал тепсеу коллективле - «Балкария», «Кабардинка», «Терские казаки», репертурларындан къаруучу сойген номерлерин кѣргозтөп, залдан ырызлыкъ алгандыла. Къууанчлы ингир «За женщиной» деген жыр бла бошалганды.

КъМР-ни Башчысыны къуллугун болжаллы халда толтурганы эмда Правительствоосуну пресс-службасы.

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬЛИК

Гюл мекамны таматасы

Ѣлмезланы Чачауну къызы Оксангъа КъМКЪУ-ну Филология институтун бошап диплом алгъанлыкъгъа, усталыгы бла бир кюн да ишлерге тошмегенди. Бюгонлюкде ол жетишимли предприниматель эм анады. Аны айтханына кѣре, бу жашауда адам жаланда кеси кесине ышаныргъа боллукъду. Ким эсе да, къачан эсе да келип, манай бир ахшылыкъ этер деп сакълау - уллу алдауду. Ма ол себепден берилгенди мени бюгонню жигитим да гитче бизнесе. Алты жыл мындан алгъа анга полле сатыу бла кюреширге деген акъыл келеди. Алай бла ол Нальчикде «Цветочный рай» деген пол токенини ачады.

Бу ишни ичинден билмеген тыш адамгъа гюлле сатыу болмагъанча тынч бизнесча кѣрюнорюкюдо. Не кыйынлыкълар барды ариу гоккаланы вазалагъа салып сатханы?.. Алай, жарыугъа, хал бир кѣсокъ башхаракъды. Оксана кеси энчи предприниматель болгунчу, бир къууам заманны аллай тюкенде ишлеп турганды. Ол себепден хал къалай болганындан ангылауу бла магъаналы атламы да алай этгенди.

- Бу бизнес бек къоранчлы болургъа боллугун мен ангылай

эдим. Сѣз ючюн, алып келген гюлеринг къысха заманны ичинде сатылмасала, санга аланы тѣгюп къюяргъа тошеди. Аны бла бирге ала ючюн тѣлеген ачхангдан да къурулул къалас. Башха продукцияныча, сѣз ючюн, конфетленича, аланы айла бла тутар онг жокъду, - дейди Оксана.

Гоккаланы да учуз багъасы бла табыу да тынч жумуш туюлюдо. Ол а ишинги тап къурап бардырууда уллу магъананы тутады. Нек дегенде, сен аланы учууракъ алсанг, адамлагъа башхаладан эсе азыракъ багъагъа бераллыкъ-

са. Алай бла сени кесинги энчи клиенттеринги саны да кѣбейеди. - Оптовый базала Нальчикде, жарыугъа, азыдыла. Ал кезиуде уа ала жокъну орунунда эдиле. Аны себепли Георгиевск, Пятигорск шахарлагъа барыргъа тоше эди. Товар бла самолѣт асламында кеч келиучюсю себепли жолгъа кече арасында чыгъа эдим. Кесинг рулда да болуп, анда да сакълагъандан арысанг, хар затдан да эрикгенча болас. Алай атангы-анангы, сабийинги тамблагъы кюнлери сени бюгонню жетишимлигинг бла къаты байламлы болганлары эсинге тоюше, бар арыгъанынг да бир такъыйкъаны ичинде тас болады, - дейди ол, кюле.

Оксана айтханнга кѣре, башха шахарла бла тенгештиргенде, Нальчикде гюллени аз аладыла. Бютонда арт кезиуде. Аны себепли ол, токеничлери да адамланы гоккаланы жангы амал бла жасау, башхалада болмаган композицияла бла сейирсиндирге кюрешедиле.

- Алгъын гюл къысыланы

асламы хар тюкенде да бирчала эдиле, ол санда менде да. Энди уа ассортиментим иги да кенгди. Аланы асламы композициялагъа кетедиле. Алгъын кѣп сагъыш да эте турмай, розала беригиз деучю эселе, бюгонлюкде аллай композицияланы жаратып аладыла, - дейди предприниматель.

Башха тюкенле, гоккаланы сатханада да байрамланы ашыгъып сакълайдыла. Бютонда 8-чи мартны. Жылны ичинде бек иги хайыры ала бу кюнде этдиле. Жангы жылгъа, Сойгенле кюнчюне, ахыр кѣонгуюргъа, выпускнойгъа эм 1-чи сентябрьге сатыу аман бармайды. Алай жаз башыны биринчи байрамданча «къазауат» а болмайды.

-Бу кюн эр кишиле сойгенлерин, аналарын, эгечлерин къууандырыргъа бек ъчдоло. Аны себепли мингле бла алган товарынг жетмей къалган жылда болгандыла. Бир-бирлени гюл къысылларына жюзден артыкъ роза кетеди, - дейди Оксана.

Аллай саугъала этгенлени

араларында таулу жашла да аз туюлюдоле, предприниматель айтханнга кѣре. Сора тойларына машиналаны жасауагъа да шѣндоголе аслам эс бурадыла. Алгъадан келип, гоккаланы, композицияланы да сайлайдыла. «Цветочный рай» токени коллективди да аланы ол кюнлери эсде къалырча битеу хунерин аямай кюрешеди.

- Аллыга жумуш бла келген адам, излегенин табып, къууанып кетсе, сени жюрегинг да ырахат болады, - дейди ушакъ нѣгерим. Жашауунда, гюллени сора да, Оксананы дагъыда бир сойген заты барды. Ол да неди десегиз - машина жюрютюу. Алай бла ол, 2012 жылда Спортну экстремальный тюрлюлерини федерациясы къурап, тишируулары араларында тѣрт чарлары тархан машиналада эришюуден республиканы биринчи чемпионында хорлап, кубокга бла сыйлы грамотагъа тийишли болган эди.

КъАСЫМЛАНЫ Аминат.

Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны

ЗАЯВЛЕНИЯ СЫ

Арт заманлада Украинада бола турган ишле хар тюз акыйлы адамны да кыйгы эдирме, жарсытмай, чамландырмай кырык тыйол эдиле. Къоншу, бизге жууук кыралда властыны барып тохтаган националистле бла башкес неонацистле къолга алгандыла, конституцияга бузукулук этип, саууланган къозгалуу кырап. Ала «къазуатха кылып» бардырган ишлерин кыты террорчулукдан, къан тѣпоуден, законсузлукдан, гражданданы эркинликлерин бла праволарын жакъ этюден, оппозиция партиаланы чачуудан, аладан башха торлю ниетлери болгъанлары ызларындан болуудан, орус тилде Украинаны халкыны иги кесегин тутхан орусулагъа окъуна кыймаудан башлагандыла. Украинаны кѣп регионлары, артыкъда аны юг-восток кесеге, жангы властыны законсузга санап, къабыл кѣрмегендиле эмда халкыны бандитледен кыруулауны кыйгысын этип, кеслерини власт органларын кырайддыла. Ала РФ-ни оночуларындан алагы мамырлыкны, право нызамны, ырахатлыкны тохташдырырга, жамауатыны кыоркуусузлугун жалчытырга болушурларын тилегендиле. Токташхан халкы хар жаны бла тынгылы сюзюп, бир бирге къажуа соелуи, бир бирни кѣрюп болмаулык мындан ары кочлене барса, иш бек аманган кыалыгын сезип, Россейни Федерация Совети 1-чи мартда Россей Федерацияны

Президентине Украинаны жеринде жамауат-политика болумну тап халгъа келтирер ючюн, РФ-ни Саууланган Кючлерин хайырларына бирча ырызлыкка эркинлик бергенди.

КЪМР-ни Жамауат палатасы Россей Федерацияны башчыларыны Украинада ырахатлыкны тохташдырыуа, жамауат-политика эмда социальный-экономика тутчулуккуну саклауа, кыралны чачылмай кыларына эмда анда болумну конституция жолга кыйтарыуа бурулган мадарларын бла ишлерин толусунлай къабыл кѣредиле. Аны бла бирге АБШ-ны бла Евроосоюну бетсиз, кѣзбау политикасын кыты терслейди. Сѣзле бла демократияны, адамны эркинликлерин кыорулайбыз деп, иште уа жаладан кеслерине тап тошюрюрге итинедиле, экстремистлеге бла неонацистлеге жакъ басадыла.

Бусагытта РФ-ни битеу субъектлеринде да Украинаны граждандарын келлендирер мурат бла митингле боладыла, адамла орамлагъа чыгадыла. Къырымга бла Украинаны чекки районларына аха эмда башха затла бла болушлук этуно кампаниясы барады. Къарындаш халк бла бир ниетли болгъаныбызны билдирип, аны къадарына кыйгы этгенибизни жашырмай, биз Къабарты-Малкъарны жамауатын бу огурулу жандуурлук ишге кышулурга чакъырабыз.

Халкъла аралы Черкес Ассоциацияны украинлы халкъга
ЧАКЪЫРЫУ СѢЗЮ

Биз, адыг (черкес) халкыны келечилери, шѣх украинлы халкыны къадарына бек жарсыбыз. Бюгонлюкде кыра-кыатышлыкны, огурусузлуккуну эмда зоруккуну кыоркыуу билеп турады сизни. Украинада оночу кыулуклагъа кыарындаш халкълагъа къажуа соелирге ачык чакъырган нацист ниетли адамла итинедиле. Тарыхны кѣз аллыгызга бир келтирчигиз, нацизм Европаны, битеу дуняны да халкъларына къаллай зулумлук сынатханын эсге бир тошюрючюгюз. Адам адамны кѣрюп болмазча, бир миллет башханы сыйсыз этерча заманла кыйтарылмаз ючюн, къолдан келгени аямагъыз.

Уруш кыйда да барсын, аны палахы бек алгъа бир торлю терсиклери болмаганлагъа – тиширулагъа, къартлагъа, сабийлеге – жетеди. Елюм, тозурау, кюисозлук, экономиканы, культураны жокъ болуулары – урушдан къалган затла ма аладыла.

Жарты акыйлыланы хаталарындан граждандар урушну отуна кирирге тошгенени къаллай улуу кыйынлыкка сынагъанлары бир кимден да иги билебиз. Бюгонлюкде бизни Сирия Араб Республикада жашаган ата журтуларыбыз азап чегедиле. Ол себепден сауулла бла бир бирге къажуа соелуи къаллай хатага келтиргенин биз кимден эсе да эшитип билмейбиз.

Биз, россейли эм тыш кыраллы черкесиле, не торлю къауагыны да сѣлешилдени, бир бирни айтханын этуно жолу бла, мамырлык бла тохтатырга болуугуна ишкесибиз. Ол себепден Россейни торлю-торлю кыйын социальный-политика чойрейликени дипломатия халда кетериу жанлы болгъанына биз ырызбыз.

Къарындашлары, миллетлени араларында къанлы урушла демократияга келтирмегенлерине сѣз да жокъду. Адамланы ѳтпюрюуу бла кишини насылы этер амал жокъду. Запада «сизге игилик излегенлеге» кесигизни алдатмагъыз, кеслерин халкыны келечилерича кѣрнюзген ѳтпюрюк, жалган патриотланы ызларындан бармагъыз. Сизни айырырга итингенлени жолларын кесигиз! Халкыны акыйлы сѣзлерине тынгылагъыз, аны къадарына бла кыуумларына эс буругъыз. Аны политика конъюнктура бла бир торлю байламлыгы жокъду.

Башха кыарындаш халкъла, биз да Украинаны чынтытты патриотлары бла биргебиз!

Хаути СОХРОКОВ,
Халкъла аралы Черкес
Ассоциацияны президенти.

Жамауат миллет организацияланы келечилерини
ОБРАЩЕНИЯ ЛАРЫ

Къабарты-Малкъарны Культура жамауат фондунда КЪМР-де миллет культура араланы бла биригуулени келечилерини жыйылыулары болганды. Анда Украинада шѣндюгю болум сюзюлгенди.

Республиканы жамауатын бизге жууук кыралдан келген хабарла бек тынгысыз эдиредиле. Совет адамланы кыарындаш Украинаны азатлар ючюн, жигитча сермешгенлерин, бир да болмаганча улуу батырлык этгенлерин бизни халкъларыбыз унутмагъандыла. Эки халкъны да араларында шѣх, культура эм жуууклык байламлыкка ѳмюрлени теренинден келдидиле. Аны себепли биз бандит

къауумлары бир торлю терсиклери болмаганлагъа азап чекдиргенлерине арталлы да тѣзюп тураллык тыйюлбюз, дегендиле бир ауздан жыйылыуа къатышханла. Ала РФ-ни Президенти В.В.Путинни Украинага болушлук этуно, анда жашаган россейлилени эркинликлерин кыоруулауны юсонден оноуун бирча ырызлыкка къабыл кѣргендиле.

КЪМР-ни жамауат организацияларыны эмда миллет Культура араларыны башчыларыны атларындан
Владимир ВОРОКОВ,

Къабарты-Малкъарны жамауат культура фондуну председатели.

ХАЛКЪНЫ ТАЛПЫНЫУУ

Къырымны парламенти Россейни
къауумуна къошулурга оноу этгенди

Озгъан кунледе Симферополяда Къырымны мындан ары къадарыны юсонден референдумну 30-чу мартдан 16-чы мартха кѣчюрюрге деген оноу этилгенини юсонден хабар келгенди. Къырымны биринчи вице-премьери Рустам Темиргалиев ол референдумда: «Сен Къырымны Россей Федерацияны къауумуна федерация субъектча къошулуугуну сюзесе огыесе, Къырымны 1992 жылдагы конституциясына кѣре, Украинаны бир кесеге болургъа мы ырызсыз?»-деп сорганды.

Экинчи вариантха кѣре, «Къырым Республика кесини территориясында баш эркинликли боллукду, табийгъат байлыклагъа, ырысхы, культура эм ниет байлыклагъа толугу эркинликли боллукду эм, сѣзсюз, энчи эркинликли боллукду бу территориясында. Башха кыралла бла байламлы Къырым Республика кеси жюрютюрюкдю тѣрели тилде эм делопроизводство

тил бла, ол а - орус тилди. Къырымда кырал тилле юч боладыла: орус, украин эм кырым-татар.

Германияга саулуугуна кыаратырга кетген Юлия Тимошенко ол референдумну этген оюуларын бири киши да тюзге санарыкъ тыйюлду, референдумну автоматла бла кыоркыуу этилген оюулары референдум да тыйюлдуле деп. «Украина да, дуня да алай референдумну законлуга санарыкъ тыйюлдуле», -дегенди.

«Киев кѣтюрюлген Къырымны НАТО-ну аскерлери бла кыоркыууга эм референдум оюуларын кетерирге коршеди, ол жарым айырыкамда эки жигит шахар-Севастополь бла Керчь болгъанларын унутуп...»

Сиз бизге ата эркинлик автономияны бермей эсегиз?! Сора Къырым кесини юйюрюне кыйтады! Саулуклу бол! Россия! Дѣп жууап этгенди анга Фэйсбукда Рустам Темиргалиев.

Эки сагытдан сора уа жангы хабар-

ланы кенглигин башха элия чачанды-Къырымны парламенти Россейни къауумунда автономия халда кирлигини юсонден хабар бла. Аны ючюн 81 депутатдан 78 депутат къол кѣтюргенди.

«Жарым айырыкамны автоном республикасыны оғары совети бегим этгендиле:

1. Россей Федерацияны къауумуна субъектча къошулурга.

2. 2014 жылны 16-чы мартында битеу Къырым референдуму бардырырга (Севастополь шахарны да къошуп)», - деп билдиргенди тонене Къырымны Парламентини пресса арасы.

Референдумда къол кѣтюрюрге жораланган бюллетеньле орус, украин эм кырым-татар тилде басмаланырыкъдыла. Андан сора да, Къырымны Баш совети Россейни Президентине эм РФ-ни Парламентине тилек этип сѣлешгенди Къырымны Россейни къауумуна къошулууну процедурасын башлагъыз деп.

Бет жарыкълы
урунганлары ючюн

Тишируланы халкъла аралы байрамларыны аллында кюн Къабарты-Малкъар Республиканы Басма эмда асламлы коммуни-кацияла жаны бла кырал комитетини таматасы Игорь Дроздов «Адыг псалъэ» газетни право нызамны саклауу органлары бла байламлыкка жаны бла бѣлюмноно таматасы Жѣня Ордокова бла «Кабардино-Балкарская правда» газетни референти Майя Кожаквага КЪМР-ни Правительствосу-ну Сыйлы грамотасын кыууанчы халда бергенди.

Ол, бу эки тишируу да басмада отуз жылдан артык заманын бет жарыкълы ишлегенлерин чертип, сыйлы саугалары эмда Тиширу-уланы халкъла аралы кюно бла да аланы кызыуу алгышлаганды. Саугаланганлагъа грамота бла бирге экиайлык иш хакълары да берилгенди.

Къалам эгечлерибизни «Адыг псалъэ» газетни баш редактору Мухамед Хафиче, Комитетни башчысыны орунбасары Гыллыланы Ахмат, бѣлюмноно таматасы Апполаны Асхат да алгышлагандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: Жѣня Ордокова бла Майя Кожаква.

Суратны автор алганды.

Конкурс

Таза эм кыуатлы
арбазны сайлагъандыла

Баксанѳнок элде жыл сайын таза эм кыуатлы да арбазны конкурсун бардырадыла. Бек биринчиден, комиссия энчи эс юйюк коммунальнй налогланы заманында тѣлегенине бла къалганына, тѣгерекни жашиллендириуге бла тапландырууга бѣледиле. Алай бла комиссияны оюмуна кѣре, ол излемлеге 30 арбаз келишгенлерин белгилегенди.

Биринчи жерге тийишли болган юйлени къабыргаларында «Эм ахшы арбаз» деген къангачыкъла бир жылны тагъыллыкдыла. Конкурсну бардырганла ол шарт башхалага тизгинлерин жыарга юлгю болур деп ийнаадыла.

Арина КИЛЯРОВА,
Бахсан районну администрациясы-
ны пресс-службасы.

УСТАЛА

Миллет тепсеуню патчахы

Теммоланы кызыны биринчи көре көргеним да эсимдеди. Театрда ишлеген кезиумде, андан чыгып, автобуста токтаган жерге келеме. Ызымдан алайга бир ариу кызы жанлайды. Башына хаух атылган жашил шарфы жап - жашил кезлерин бютюнда белгилей... Мени жаным кырап ышарганында, аллай сойдюмлю адамга көп тоберге тошмегенин сеземе.

Юйге келгенден сора мен аллай ариу кызы көрдюм деп, хапар айтханым да эсимдеди. Экинчи күн ишге барама. Ол мен жаратхан кызы «Балкария» репетицияларын бардырган залдан чыгыады. Аны ким болганын сорама. Ол «Кабардинкада», «Кавказ» ансамблде да ишлеп, бизни коллективге алай келгенин билеме. Ол күндөн башлап тепсеучюно чыгармачылыктын көз аллында тутам.

«Сахнага жан салган», «сахнага деп жаратылган» деген сөзле анычалага айтыладыла. Бююн да бардыла «Балкарияда» аллай кызыла, республикада ариулан эришулеринде, регионда миллет тепсеулеге барганын араларында биринчиле болганла. Сөз ючюн, Гуртуланы Лейля бла Жанатайланы Ирэна. Биз аланы юслеринден дайым да айтханлай

«Балкария» фольклор-этнография кырал тепсеу ансамблин көп жыллына солисткасы болуп турган, КМР-ни сыйлы артисткасын-Теммоланы Фатиманы - сахнада бир көргөн, не хазна унутсун. Субай, бетинден нюр төгюле, ариу ышара, узун кирпиклерин ёрге кётюрюп кыраса уа, алада күн таякыла ойнаганылай.

Бу тизгинлени жаза, аны нарт эпосда айтылган Ай бла Кюнню кызы Сатанайга ушатдым. Ол юйретгенди таулу тишируланы көп юй жумушка, эр кишилеге чынты жашау нёрге болурга да. Фатима сахнада кыраган сыфатла да бар эди Сатанайга жууук ышанла: кзууат, кюч, сойдюмлюлок, адамга, тухтан ишине да соймеклик. Бюгонлюкде уа ол насыплы анады, баш иеси Магомет Махтуев бла эки жаш бла бир кызы ёсдюредиле.

Фатима бла Магомет сабийлери бла.

турабыз. Алай Фатиманы кырачы - малкыар тепсеуледе кыраган сыфатарын кыратарык, аланы унуттурлуга а чыгармы, билмейме.

Аны кеси бла тобешенимде, ол Лейля анга дайым да сөлөшип турганын, бююн да Интернетде Теммоланы кызыларыны юсюнден оюмларын жазганыларын айтды. Мен да аланы билир мурат бла Лейладан сордум. Ол билдиргенге көре, Интернетде «Балкария» деген эки кызуум барды. Ала-

ны бирине ол Фатиманы ал жыллада тошген, бирге болган суратларын да салады.

Аланы көргенле, Теммоланы кызыларын танып, сахнада, аныча, кесин кырауучуга сойдюре билген, тепсеуно татыуун чыгарган. ариу пластикасы болган жоквду, деп жазадыла. Бири уа: «Фатима, Вы эталон танца!» - дегенди.

Бу, керти окуна, сейир шартды. Ётюрюкден не хайыр, искусствону адамы сахнадан кетсе, аны унутуп кыюган

тёре барды. Фатима отуз алты жылында кыраганды юйюр. Ол жыл, СКГИИ-ни хореография белюмюн да бошاپ, сабий да тапханды. Бир бири ызындан тошюп, кыйналганын да жашырмайды. Эки жашыны арасында ишге бир кесеге да чыккыанды. Алай сахнада уа хазна көрюнмегенди. Жети-сегиз жылдан бери унутмай туруп, жаш адамла аны бийик искусствосуну юсюнден аллай махтау сөзле жазганылары алагы да хурмет этдиреди.

Лейладан Фатиманы коллегасыча, аны биргесине көп заманын ишлеп турган адамча да оюмун айтырын тилегенимде, ол былай деди:

- Кесими аны сохтасына санайма. Ненча ишлеген эсек да, жалаңда ариу сёзон эшитгенме, иги ишин көргенме. Неге юйренген эзем да, анда аны кыйыны уллуду. Бюгонлюкде да бир затны аныламай эсем, кече-кюн демей, сорайым да, телефон бла аныгытыр амалы бар эсе, айтды. Алай тойол эсе уа: «Юйге кел да, алай көргюзтейим», - дейди.

Сёз ючюн, «Кыол жулук» тепсеу манга Фатимадан ётгенди. Тамата тюрлю бурма, кёзюмү кыалай тутам - тошюналмаган кезиумю болганында, эки-юч сёз бла аныгытып турганды. Көп болмай да эришууге элтир ючюн, «Уучу бла чылчыкыны» салган эдик. Анга барганында да, ол көргюзтгенди тепсеуно. Мени оюмуна көре, битеу да Шимал Кавкада Фатима бек фахмулу тепсеучюледен

бириди.

Бюгонлюкде Теммоланы кызылары, «Балкарияда» тепсеген тепсеулерин эсгере, артыкыда «Бийнёрнерни» бла «Кыол жулуккыну» белгилейди. Биринчисин көргенимде, мен бир башка дуняга тошгенча болган эдим. Бурунгу таурухлада, хапарлада айтылуучу кийик жанууларны теириси Апсатыны кызы Фатиматны аны атын жюрюттген уста кызы суратлай, тепсеучюно искусствосу ол айланган тау төпелеге дери жетгенди.

Аны сыфатын кыалай толу, ким да аныгыларна көргюзтген эди ол! Кызыны маралны тепсегени, аны пластикасына ушатхан кымылдуулары, кыолларын ёрге тутуп, эки аягында ёрге секирип, энише тошгени, башын кымылдатханы, кыарамы - бары да маралга аламан тап келишгендиле.

Бу тепсеуде аны жигити Сатанайга да жууук эди. Артисткада башхалада болмаган, теирилени заманларындан кыалган бир сейир жашырынлык, тишируу коң да барды, кимни да кесине бойсундуруп кыюйган. Ол аны хар кымылдуунда, кыол бармакларыны кыйырчыкларында, ышарганында да сезилгенди.

Ол, сахнага чыгыа, кырауучуга тепсеуно сауга ётгенди. Сейир, хар залда олтурган а ол жалаңда аны бла ушак бардырган сунганды. Аллай фахмуру Аллах көплеге бермейди. Фатиманы искусствосу, мени оюмуна көре, белгили балерина Екатерина Максимовага тенди. Дагыда анда хореограф Алла Сигалова жууук ётген жашырын коң барыла.

Мен анга бу башында келтирген эсгеруулерими сагынганымда, аны эсинде ала кыалмаганыларын, бюгонлюкде жашаууну магыанасы юйюрю, сабийлери тутханын айтды. Ингирде жашчыклары Джафар бла Темирхан, садикден келе-келип, сабий кылыкты этдиле. Экинчиси манга олсагыт жууушду. «Бу атасына ушайды, аныча, жууашды. Тамата уа манга тартады», - деди аналары. Кызычык Малика уа, бек гитче болганлыкыга, барын да кыаңда тутады, хар сойгени барына да жорук болуп.

Ахырында: «Фатима, жашауунда бир жорукун иш тюрлендирлими эдинг?» - деп сордум. Ол, башын булгап: «Ишлеген да сойюп этгенме, окургыра да сойюп барганма. Юйюрюню юсюнден айтсам а, сакылаган адамыма тобегенме», - деди...

САРАКУЛАНЫ Асият.
Суратланы **ШАХМИРЗАЛАН**
Алексей алганды.

ЖАШ ТЁЛЮ

Окыулулукъга кызыуу талпыныулуку

Аны бу тилге сейирин Хасанияны 16-чы шюкуну устазы Жангуланланы Лариса кыозгыаганды. Сора кызы, Германияны тилин, адабиятын, маданиятын тинтирге излеп, бу жаны бла бийик окыу юйге да киргенди. Билимин практикада ёсдюрюм мурат бла ол кыралны Ф. Шиллер атлы Йен университетде бардырылган курслагга тошгенди. Бу магыаналы жолуучулуккыну бек иги студентлеге немис тилини кафедрасыны таматасы, профессор Аликаланы Рашид кыраганды.

Анда курсланы жетмиш эки кыралны студенти ётеди. Лекцияланы атлары айтылган алмиле окып, жаш адамланы көп экскурсияга да ёлтгендиле. Аладан Тамарага бек аламанат а И.Гётеге жораланган кырал музей бла поэтни юй - музей көрюнгендиле. Маданият программаны чегинде кызы

Бизни халкыбызда не заманда да окыурга, билим алырга итинген жаш адам көп болганды. Аланы санындады Гуталаны Тамара да. Кызы бусагатда КМКУ - ну Филология институтуну немис тил бёлюмюню төртюнчю курсунда окыуду.

Дрезденде, Лейпцигге, башха шахарлада да болганды. Ол айтханга көре, бу жерни хар мойшоно да сейирди, тарыхыды, гюлле, терекле бла жасалганы уа Нальчикке ушайды. Мында ол, көп кыралны

келечиси бла танышып, аланы адет-тёрелеринден тынгылы хапар билгенди.

- Мен тыш кыраллы тилге юйреннгенликке, кырачы - малкыар тилин, культурабызны да бек сюеме. Халкыбызны

адет-тёрелери, кыонакыбайлыгы бла ёхтемленип, тамата төлюден юлго алама. Ала сынаган кыйынлыкларындан сора жашауга ачык кёздөн кыраай билгенлери сейирге кыалдырады. Анга шагыатлыкны мени 75-жыллык кыартыннам этеди. Аны атындан «Заман» газетни жаздырганланы, битеу тишируулары да 8-чи Март бла алгышлайма, - дейди Тамара.

Студентка бизни газетни дайым да окуганлай турады. Анда басмаланган материалдан кесине керек информацияны да алады. Литератураны бек сойгенини сылтауундан болуп, ол жаны бла статьяга энцичирек эс бурганын да белгилейди. Редакцияга кыонакыга келгенинде уа, биргесине Зумкюлланы Танзиляны назму жыйымдыгы болганын да белгилерге сюеме.

Китапны аланы юйюрге поэтесса кеси саугага бергени бла ёхтемленип, ол чыгармаланы магыаналыкларына сейир - тамашага кыалганын да билдиреди бизге Гуталаны кызылары. «Мечиланы Кязимни лирикасы да бек жууукду манга. Аны дин, жолуучулук бла байламлы жангы жашаууну белгилеген назмуларын кытап окугунлай турама», - дейди.

Мындан ары да Тамара, тохтап кыалмай, тюрк тилге юйренир, Германияны университетлеринден биринде окуп чыгар муратлыды. Анга ол жумушда уа атасы Валерий да кыолундан келгенин аарыкк тойдюлдо. Биз да халкыбызны билим алырга, миллеттерине жарарга итинген ётюр кызылары, жашлары болганыларына бек кыууана, Аллага шукур, дейбиз.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.

БАШЛАМЧЫЛЫКЪ

«Поэтлирибизни чыгъармалары бла кёплени танытырға кюрешеме»

Жанатайланы Салимни кызы Мадина Биринчи Чегемни орта школун бошагандан сора Пятигорскдеги Лингвистика университетни ингилиз тил эм психология бёлюмюнде окуганды. Нальчикге кыйтып келип, 24-чю номерли школда дерсле бергенди. Беш жылдан бери уа аны иши газетле, журналла бла байламды. Кызы бусагъатда Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитетде баш специалистди.

Дагъыда Мадина, бир ахшы ишни башлап, аны жетишимли бардырады. Ол, Интернетде республикалы, ол санда малкърарлы да, поэтлини сайтларын ачып, аланы жангыртханлай, окуучулары поэзияга сейирлерин кызгъагъанлай турады. Бизни ушагъыбыз да аны юсюндеди.

- Бек алгъа сорлугъум, Интернетде кыйсы жазуучулары сайтлары ачканса? Аны юсюнде толуракъ айтсангъа эди.

- Бу иш бла кюрешип башлагъанда, алгъа Къулийланы Къайсыны сайты ачар муратлы эдим. Алай, поэтли бир белек назмуусун салып, андан ары уа хазна кыралмай тургъанын, аны Атырзаланы Элдар ачханын билеме. Мени ары администратор этип алырын тилейме да, ол угъай демейди.

Андан ары бу ишни бардырып башлайбыз, бир ауукъдан а бизге Къайсыны Чегем шахарда юй – музейини директору Къулийланы Фатима да къошулганды. Бусагъатда анда 700 материал барды. Окуучусу уа 2300-ден арыгъыды. Асламысында назмулары орус тилде излейдиле. Къайсыны юсюнде статьяла да кысха болсала ыразыдыла, уллу текстлени окургъа сыймейдиле.

Мени къууандыргъан шарт, сайтха киргенлени географиясы кенги, анга Москва, Санкт-Петербургда, Сибирьде, башха уллу шахарлада да кырайдыла. Тышында окугъан, жашагъан жерлешлерибиз, ыразылыкъларын

билдирип, малкърар тилде назмулары салырымы да тилейдиле. Сёз ючюн, кёп болмай бир жашчыкъ жазганды.

Макытланы Сафарны, Инна Кашежвананы сайтларын да ачып, аланы да андан ары хазна жангыртмай тургъанлары юсюнде. Аланы да къолгъа алып, аз-аздан байкъдыргъа кюрешеме.

- **Къабарты – Малкърарны поэтлирини сайтына да сен жууалпыса. Ол а не халдады?**

- Бизни республикада белгили, чыгъармалары классикагъа айланган, жаш поэтле да бардыла. Аланы жазгъанлары бла башхаланы да шагърей этер муратдан кырагъанма аны. Ары, сёз ючюн, бир жазуучуну юбилейи неда чыгъармачылкъ ингири бардырыла, аны юсюнде информацияны да салама.

Кёп болмай Беппайланы Муталипни поэзия ингири бардырылган эди да, аны бла байламлы материалны окур амал барды. Бир къауумлары эрттеден бери таны эселе, бирлени уа Интернетден биледиле. Аланы ишлерини юсюнде да оюмларын айтадыла.

Зумакулланы Танзиланы быйыл юбилейи боллугъун эсге алып, сайтха

уллу эс бурургъа керек болуп турады. Ол жумушну да бардырып муратлыма. Аны чыгъармачылыгын не къадар кёп адам билсе суюме. Бусагъатда ары 300 – 400 окуучу киреди.

- **Окуучула ол поэтли неда ол темагъа аталган назмулары излеб а жазамыдыла, огъесе кесинги сайлайса жазуучулары, назмулары да?**

- Датала, башха ишле бла байламлы назмулары да излейдиле. Арт заманда Малкърар халкъны туугъан жеринден зор бла кёчюрюлгенли 70 – жыллыгыны юсюнде кёп айтылады. Ол азап жылланы суратлагъан чыгъармалагъа сейир ёсенди. Аны себепли Мечиланы Кязимни, Къулийланы Къайсыны, Отарланы Керимни тизгинлерин излегенле бардыла. Окуучулары хар бирини да сейирлене кёре сайларгъа тошеди материалны.

- **Прозагъа жораланган сайт а бармыды? Аны бла байламлы иш а къалайды?**

- Барды. Аны Дарья Шомахова ачханды. Ол сайтны окуучулары азды, алай ёсе барыла деп ышанабыз.

- **Мадина, бу ахшы ишге уа къалай**

бла кёлленгенсе? Ол неден башланганды?

- Мен сабийлей окуна поэзияны бек сыйгенме. Юйде библиотека байды, анда малкърарлы поэтлини китаплары да кёпдо. Аланы окугъанлай, назмулары кёлден билерге кюрешгенлей тургъанма. Сабийлей окуна Къайсыны бир талай назмуусун эсде тутам.

Сора, Биринчи Чегемде туууп, ёсюп, Къулий улуну юй – музейине бармай къалай тураллыкъса? Ол туугъан, аны эсгерген кюнледе да, анда назмула окугъанбыз. Ма алай бла поэзия мени жашаума киргенди. Къайсыны сайты да закыйни туугъан кюнюнде ачаргъа кёлленген эдим. Аны къолгъа алгъанында, ишкесиз эдим жангырттып туургула къолумдан келингене.

Кесимде болмагъан китапталы уа, библиотекалада табып, аланы суратха алып келип, аз-аздан салама сайтха. Мен ары барып олтургъан заманын ичинде хазна киши кирмейди ары, Интернетде уа сюедиле окургъа. Жаланда бир жолгъа кёп назму салыргъа керек тойюлдо. Юч-тёрт бла жангырта турсам, ол заманда иги эс бурадылала. Кёбюрек кёрюнесе уа, сейирлер болмайды огъесе тёзом-лерини жетмейди...

- **Былгъа кырагъа сен къачан жетишесе, комитетде ишинге кюн узуну тура эсенг?**

- Сайтла бла асламысында ингирге, юйге келсем неда солду, байрам кюнледе кюрешеме. Назмуун сайлап, аны ары салып, анга келишген сурат да тапкан бир сагъат заманымы алады.

Хар назмугъа келишген суратны Интернетде табам. Сёз ючюн, Къулийланы Къайсыны «Мени тёлюм» дегенине суратны Къулийланы Фатима салганды поэтли кеси тенгли жазуучула бла. Алай бла хар авторгъа окуучу сейир этсе сюебиз...

ТАШЛЫЛАНЫ Асият.

УМУТЛАНДЫРГЪАН СПОРТЧУЛАРЫБЫЗ

«Биринчи кере манга жашчыкъ бла туюшюрге туюшгенди»

- Алина, къайда окугъанса эм спорт бла къалай кюрешип башлагъанса?

- Мен, Къашхатауда туууп, школгъа да анда баргъанма. Алай ючюнчю классдан сора юйюрюбюз бери шахаргъа кёчеди да, окууну андан ары 6-чы номерли школда бардыргъанма. Каратеден секциягъа уа мени атамны эгечи келтирген эди, юйде бошуна тургъанымы онгуспмай.

Терк окуна бек жаратама. Биринчи эришулерим да тогуз жылдан ётген эдиле. Ол «Динамо» обществону кубогу эди. Анга Россейини Юг жаныны келечилери къатышхандыла. Мени бла салыргъа кызычыкъ болмагъаны себепли жашчыкъ бла туюшюрге туюшген эди. Биринчи сермешде хорлагъан эдим. Алай финалда уа ол кючлорек болгъан эди.

- **Битеу эришулерингден эсинге къалгъаны кыйсыды эм ким бла тубешген эдинг анда?**

- Ахыр эришюледе Кисловодскени келечиси бла тубеширге туюшген эди. Ол комбо-самооборонадан спортну устасына кандидат эди. Кыйын болса да, 6:2 эсеп бла хорлагъан эдим.

- **Нёгер кызыларынган а спорт бла кюрешгенле бармыдыла?**

- Угъай. Алай ала не заманда да мени ючюн кыйгъыргъанлай, къатышхан эришулериме жюрюгенлей турадыла. Аладан сора да, школда биргеме окугъанла да тубешулериме кырагъа келмей къалмайдыла.

- **Тренерлеринг а кимдиле?**

Кеслерини жетишимлери бла къууандыра тургъан спортчуларыбыздан бири каратечи Улбашланы Алинады. Карате-джиссенкай бла ол тогуз жылдан бери кюрешеди, спортну устасыды.

Бююнлюкде уа ариу, субай кызы Къабарты-Малкърар кырал эл молк академияны 2-чи курсуну студенткасыды. Технологу болуп, ашарыкъла жарашдырыу сферада ишлерге дейди.

Алай, онг болганы къадарда, спортну уа къояргъа демейди. Карате-джиссенкайдан сора да, ол бокс бла кюрешгенди. Шёндю уа аскер самбодан секциягъа жюрюйдю.

Байрамны алпында ол бизни редакцияны къонагыды эди. Аны бла кысха ушагъыбыз бла сизни бююн шагърей этерге сюебиз.

- Биринчи атламыларымы Замир Кануковда этгенме. Бююнлюкде уа Марат Базэвде «Кристал» спорт комплекдеде жарау этеме. Тренировкаларым кюн сайындыла. Онгум болуп, бир да кыймайма.

Келир жыл К-1-ден дуняны чемпионы боллукъду да, анга хазырланам. Республикадан кызыладан жаланда мен къатышырыкъма.

- **Сенден сора, юйюрюгюзде спорт бла кюрешген бармыды?**

- Хау, абадан эгечлеримден бири - Карина - алгын ауур атлетика бла кюрешип турганды. Шёндю уа мени биргеме аскер самбогъа жюрюйдю.

- **Спортдан сора дагъыда не затны жаратаса?**

- Рок музыкагъа тынгыларгъа суюме. Сора окуугъа хазырларыгъа.

- **Технолог болургъа уа къайдан келген эди эсинге?**

- Усталыкълары сайлай, атамны оюмуна тынгылап, алай баргъанма академиягъа. Сокууранган да этмейме.

- **Адам улунда сен энчи къаллай ышанны бегирек багъалайса?**

- Манга адам ётюрюкю болмасын. Андан сора, хар затха да тёзере кюрешириме.

- **Бош заманынг болса аш-суу а этичюмюсе?**

- Хау. Бек суюме аш юйде кюреширге. Этген азыкъларымы да жаратадыла. Алай кесим а, тауукъну кёкюрегин кыймакъда жарашдырып, сыйларгъа бек суюме.

- **Кёп болмай бошалган кыйш Олимпиада оюнагъа уа кырагъа заманынг боламы эди?**

- Хоккейден командабыз ючюн жарсей эдим да, ала кыйгъыргъандан сора башха затлагъа сейирим къалмай къалгъан эди. Энци бу спортчу ючюн кыйгъыра эдим деб айталлыкъ туюлме.

- **Кызычыкланы асламы теспере, жырларгъа ёч болуучудула. Сен а кёренимсе кесинги алада?**

- Хау, жырларгъа, теспере да жюрюгенме, алай, спорт манга аладан жануукъ болганын сезип, къоюп кыйгъанма.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.
Суратны ХОЛАЛАНЫ Марзият алганды.

Презентация

Къайсыбызга да жууугъуракъ болгъаны маэстро

Байрым күн Къырал концерт залда Басма эмда асламлы коммуникация жаны бла къырал комитетни башчысыны орунбасары Джамиля Хагарованы «Юрий Темирканов. Монолог» деген китабыны презентациясы болгъанды. Байрамга маэстроу чыгъармачылыгын, бийик искусствону

бургну къырал филармониясыны дирижёруну харкюнлюк жашауун, ишде кезиулерин да кёрюрге боллукъ эди. Ингирде китапдан юзюкле эшитилгендиде, Къабарты - Малкъраны къырал филармониясыны музыкантлары, СКГИИ - ни культура бла искусстволаны колледжини къобузчулары

на жораланган уллу проектди. Ары дирижёр бла интервьюла, суратла, аны тенглерини оюмлары, ыразылыкъ сөзлери да киргендиде. Аны бетлеринде аты айтылган жерлешибиз окъуучуну аллында, ич дуниясын ачыкълап, жашауунда тубеген сейир болумланы белгиле этеди.

Эки жылны ичинде жарашдырылган китапда материаланы кёбюсю биринчи кере басмаланадыла. Ол а окъуучуну келюн алмай амалы жокъду. Сөз ючюн, Юрий Хатуевич къарындашы Борис бла отуз жылында жоулган атасыны къабырына келип: «Боря, сагъыш этчи: биз бусагъатда эки къарт, жаш атабызны сын ташыны аллында сюелликбиз, деген оюм келирми эди акъылбалыкъ болмаган жашчыкъланы эслерине», - деп жиялганыны юсюнден да айтылады анда. Авторну билдиргенине кёре, маэстро бла тубешиулерине тамата Темирканов уллу себеплик этгенлей турганды.

КъМР-ни Культура министерствосу къурап, Юрий Хатуевични юбилейине аталган фестивалны чегинде бизни сахнага кеп белгиле артист чыкъгъанды. Ол проектле кёбюсюнде къараучулага унутулмазлыкъ саугъа эдиле. «Монолог» а дирижёрну ич

Джабраил Хаупа Джамиля Хагарованы алгъышлаиды.

сюйгенле жыйылгандыла. Бу проектге аталып, залны фойесинде уллу кёрмюч да къурагъанды.

Ол суратлада Санкт - Петер-

ансамбли классика бла миллет макъамланы сокъгъандыла.

Хагарованы жазгъаныны юсюнден айтаскъ, ол Темиркановну чыгъармачылыкъ жолу-

дуниясын, кез къарамларын толу ачыкълагъан аламант изданияды.

КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Руслан Фиров шухуну юбилейинде Санкт-Петербургда болгъанында, ол ёз журтуну адет-төресин унутмагъан аламант къонакъбай болгъаныны юсюнден хапарлагъанды. Аны адамланы суйген, ачыкъ жореклигине шагъатлыкъ КъМР - де Адамны эркинликке жаны бла уполномоченныйи Зумакъулланы Борис да этгенди: «Мен Юрийни ата юйюнде кеп кере болуп, анасы Блинаны огуурлу къолларындан туз - гыржын ашагъанма. Республи- када биллай жашла ёсдюрген, сабыр тиширууга эсертме

салыныргъа керекди, деп да айталлыкъма.

Джамиля китапны хазырлап башлагъанында, болалыры деген сагъыш да келген эди. Алай чыгъарманы окъугъандан сора автор махтаугъа тийишли болгъаны хакъды», - дегенди Борис Мустафаевич.

Ингирде Юрий Хатуевични фахмуллулугъуну юсюнден композитор Джабраил Хаупа, Халкъла аралы черкес ассоциацияны башчысы Хаути Сохроков, Хагарованы анасы, журналист Светлана Болотокова эм бирсиле да айтхандыла.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ
Нажабат.
Суратланы **Артур ЕЛКАНОВ** алгъанды.

ДАТА

Украинлыланы, оруслуланы да айтхылы уланлары

Белгиле украинлы поэт эм художник Тарас Шевченко (1814 - 1861 жылла) сабийлей окъуна ёксюзлюкню сынагъанды. Ол, дин ахлу адамланы, икона ишлегенлени болушлукчулары болуп туруп, кеси да аз-аздан сурат искусствога берилгенди. Аны андан ары жашауу орус интеллигенцияны хайырындан къуралганды.

Санкт-Петербургда Тарас бир бай юйню энчи художниклери (ктуллары) болуп ишлейди, жерлеши М. Сошенко бла да шагъырей болады. Ол танышдырлыкды аны айтхылык орус художник К. Брюллов бла, поэт В. Жуковский бла да. Ала фахмулу жашны месинден сатып алыргъа дейдиле, ол фасыкъ да, аны юсюнде кеп ахча алыргъа боллугъун ангылап, къулун учузга берип къояр акъыллы туйюл эди.

Ахырында Брюллов, «В. А. Жуковский» деген портретин сатып, андан тышген ахчага эркин этгенди Тарасны. Ол асыры ырызидан шухларны, Жуковскийге атап, «Катерина» деген поэмасын жазгъанды. Ол жыл окъуна художестволу академияга окъургъа кирип, Карл Павловични сохтасы болуп, аны керти адамынлай къалганды.

Андан ары жылла поэтни жашауунда бек насыплыла эдиле. Аны «Кобзарь» деген ат бла назмулары, бир ауукъдан «Гайдамаклары» басмаланадыла. Малкърарлы жазуучу Тёппеланы Алим анга атаган стьясында былай дегенди: «Шевченко биринчи китабын

«Кобзарьдан» башлап, украин адабиятны жангы ызга салады. Ол жалаанда сегиз назмудан къуралганды. Алай аны ауазы - халкъны бириккен ауазына ушайды - назмучу халкъны келюндегин аллай бир ачыкъ айтады».

1842 жылда ол, азат художник деген даражага жетип, Украинага келеди. Аны чыгъармалары туугъан жеринде терк окъуна белгиле боладыла. Алай кесаматчыла, ол санда В. Белинский да, Шевченкоку чыгъармачылыгына тийишли багъа бермегендиде, ол кенг къарамайды жашаугъа, анда жалаанда ёз халкъыны юсюнде айтылады, дегендиде. Бу шарт аны суратларында да ачыкъ кёрюнгенди.

Тарас Григорьевични академиялы халда ишленген жалаанда бир иши сакъланганды - «Катерина». Мында автор кесини поэмасыны жигитин кёрюзгенди. Ол ауурулугу болган тиширууну сыфатын белгиге айландыргъанды, аны бла халкъыны къадарын, тарыхын ачыкълап. Автору ол болуп деген бир талай суратла сакълангандыла, алай алимле аны юслеринде бир акъылга келалмайдыла.

Украинада Шевченко, Кивевдеги Кирилло-Мефодиевский къауумга киреди. Политика бла юрешеди деген сылтау бла аны тутмакъга атадыла. Негерлерини барындан да ол бек къыйналлыкды. «Сон» деген поэмасын патчах окъуйду да, анда бийчесини сыфатын танийды. «Мени

юсюмден жазса да, бир иш, анга уа нек тийгенди?» - деп къаты ачуланганды. Алай бла 33-жыллыкъ Тарасны Оренбург губернияда аскер корпуска къуллукъга ашырылыкдыла. Ол нек жазарга, нек сурат ишлерге эркин туйюл эди.

Тутмакъда он жыл туруп, поэт Санкт-Петербургда къайтады да, революция ишин андан да къаты бардырады. Жангы шухлар Чернышевский бла Добролюбов аны ол нметин бютюнда къатдырадыла. Патчадан ахшылыкъ сакъламагъыз, деген акъылны жетдирирге юрешгенди поэт жамауатха. Ол, ёз халкъындан сора, уллу къыралда жашагъан башха миллетлеге да бурганды эсин. Аны «Кавказ» деген поэмасы алайлыгына шагъатды. «Мында Шевченко патчахны къара, кир ишлерини баш ауун сыдырып атады», - деген

оюмлу эди Тёппеланы Алим.

Поэтни чыгъармаларыны юсюнден айта уа, аны «Кобзари» энчи жерни алгъанды. Халкъ жырчыла Украинаны элден элине барып, жашау турмушну ахшы билгендиде, аны суратлагъандыла чыгъармаларында да. Тарас Шевченко ала бла иги шагъырей болгъаны себепли назмулары, поэмалары да аны тиллерине жууукъдула. Ол асламысында насыпсыз къызланы, суймей эрге берген тишируулары, суйгени бла юйор къураалмай къалган жашланы юслеринден жазгъанды. Андан тапхандыла аны жырлары халкъына къысха жол да.

Тарас ШЕВЧЕНКО

Днепр гюрюлдей, ынычхай

Кенгъанат Днепр гюрюлдей, ынычхай,
Огурусъу жел - улушууда,
Суу талчыкъ жерге къалпанганлай,
Толкъун таула - тутушууда.
Ай бир бек мутхузду бу чакъда,

Булутладан азчыкъ къарай,
Къыйыкча ол, тенгиз къучакъда:
Чыгъа, сонной, жарыкъ бойрай...

Алыкча хораз да къычырмай,
Шум-шумаллакды төгерек,
Байкъушла бир бирни ачыкълай,
Къыжылдауда койрчу терек.

Онгмадыкъ биз экибиз да

Бу къыйысыз аулакны да,
Бу сыйлылыкъ къабырына да,
Бу ингирлик заманы да,
Бу тош - тон ууактыны да
Унутмазма мен...

Тас неге этдик?
Онгмадыкъ биз экибиз да -
Сен тул къатын, мен тузакъда:
Жашаусузбуз, бош бу жюрюуде,
Эс, зауукъ жылланы сюрюуде..
Бирлик - узакъда.

Да нек андан? Юйленмедик,
Бир бирни таньыргъа юйренмедик..
Ол чакъда асыллыкны да,
Ол ариу, монг жашлыкны да...

Украин тилден **БЕППАЙЛАНЫ**
Муталип кечюргенди.

КЁРМЮЧ

Жашауну сөйдүргөн ариулукъ

Жыйылуучу ача, алгач фондун таматасы Владимир Вороков сөлөшгөндү. Ол тиширула эр кишиле жашауларын жарытып турганларын, аланы не заманда да көлөндирген кюч болганларын айтканды. КъМР-ни Художниклерини союзуну башчысы Геннадий Темирканов, бу башламчылыкка ары көлөнгө эслерин буруп, эр кишиле коллегаларына быллай сауганы сөйноп этгенлерин билдиргенди. Искусствовед Нелли Сундукова мындагы ишлени къабыргалагъа да Геннадий кеси тагъып, ол кёрмючге улуу къыйын салганын туура этгенди.

Тишируну юсюнден, Къулийланы Къайсынча, кеп, ариу да хазна поэт жазмагынын белгилеп, Сундукова кёрмючню атына да аны тизгинлерин бошдан алмагандарын чертгенди. Аладан сора сөлөшгөнгө КъМР-ни Жаммауат палатасыны башчысыны орунбасары Людмила Федченко, Нальчик шахарны Тишируларыны советин таматасы Лидия Дигешева бла Суратлау искусстволаны музейини директору

Тишируланы айбат байрамларыны аллында КъМР-ни Культура фондунда художницала кеслерини ишлеринден кёрмюч ачхан адет барды. Бу жол а эр кишиле, алагъа жоралап, къурагандыла «И с тобою входит в дом весна...» деген экспозицияны. Анда тагылган ишледе авторла жашауну харторлю чагын да суратлагандыла.

Рита Таова да художниклеге бу саугалары ючюн ырызлыкларын билдиргенди.

Кёрмючде ишлени юсюнден айта уа, аланы темаларыны кенглигин белгилерге керекди.

Живописьде Занкишиланы И., А. Жилов, М. Кишев., Г. Темирканов, А. Джавадов эм башталаны ишлерин керебиз. Графикада Шауаланы Ю., Г. Паштовну, З. Бажноквну, дагъыда белгили

авторланы чыгармалары тагылгандыла.

Алада тишируну сыфаты, аны къудурет кючю, огурулулугу энчи жерни алгандыла. Сёзсюз, экспозициядагы голлени ариулугун ачыклаган ишле, натюрмортла жаз башыны жуууклашып келгенин, дунияны тюрсюнледен байлыгын кёргозтедиле. Табийгатын, тауаны суратлары да бизге дагъыда бир кере жашаган жерибизни айбатлыгын ачыклайды.

Кеп кере келиучюдо эсиме быллай акъыл: биз кюн сайын ариулукну кёрюп турурга юйренгенбиз да, анга тийишли багъа берирге унутуп къоябиз. Кёрмючледе уа, анга жангыдан кез ачып, биз да бу сейрлик дунияны бир китек кесекчиги болганыбыз бла ёхтемленебиз, анга къууанабиз.

Республикалы художниклени тиширулагъа аталган экспозициялары кёлбюзде бек ахшы такыйкъланы, сезимлени къозгъайдыла.

САРАККУЛАНЫ Асият.
Суратланы автор алганды.

«Архитектор».

«Терек бахчада».

Жандаурлукъ

Боксчула сабийлени къууандыргъандыла

Кеп болмай КъМР-ни боксдан жыйымдыкъ командасы Прохладный шахарда ауруган ёксюз сабийле жашаган интернатунда къонакъда болгандыла.

Республикабызны белгили спортчулары СКФО-ну спартакиадагына бла Россейни чемпионатына хазырланганларына да къарамай, заман табып, хар адамдан да жылыу излегенле-

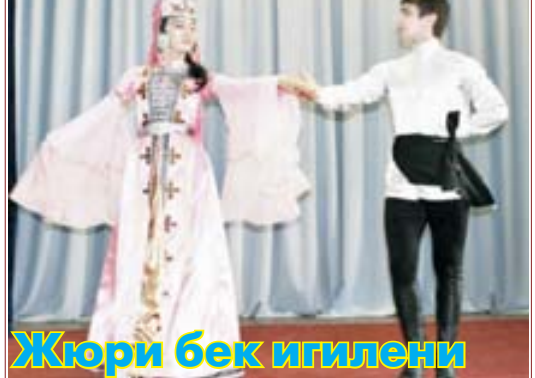
ни жокълагъанлары бек ахшы ишледен бири болганды. Ол кюнлерин боксчула сабийле бла ётдюргенди, кеп торлю оюнла бла, конкурсла да бардыргандыла.

Спортчула, төреде жюригенича, къуру къол бла келмегенди. Ала торлю-торлю ашарыкъла, саугъала да келтиргенди. Кетерге заман жетгенде уа, сабийле мудахсынган эдиле. Болсада къонакъла аланы терк-терк жокълай туурга сёз берип, жолгъа алай атлангандыла.

Бизни корр.

Къабарты-Малкъар Республиканы Культура министерствосу, «КъМР-ни Миллет музейи» къырал казна культура учреждение музейни къуллукъчусу **ДУКОВА Анфиса Александровна** жашы **ДУКОВ Хазрет Хажбиевич** замансыз ёлгени бла байламлы, бушуу этип, къайгъы сёз береди.

Конкурс

Жюри бек игилени сайлагъанды

Алгъаракъда Кеп функциялы республикалы ара КъМР-ни Билим берюу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосу бла бирге бардырып, «Ата журтум, сени бла ёхтемленеме» деген республикалы конкурсну финалы болганды. Аны баш мураты - жаш тёлю ёз миллетини тарыхын, маданиятын, адет-төрелени толуракъ билирча этиу эди. Саулай да эришулеге шахарладан бла районладан 2000 окъуучу къатышандыла.

Сабийлени ишлерине багъа бергенле уа башында сагъынылган министерствону бла ведомствону келечилери

эдиле. Финалгъа жангыз да 150 адам чыкъганды. Ала Тырнауузну, Къашхатауну, Лячинкъаяны, Экинчи Лескенни, Нарткъаланы, Баксанёнок, Каменномост, Ново-Ивановка, Пролетарское эм Аушигер эллени школларыны окъуучуларыдыла.

Жюри белгилегенге кере, «Эм иги видеоролик» деген номинацияда къашхатаучула, «Чыгармачылыкъ иште» лянчинкъаячыла, «Миллет азыкъ» хазырлагъанда экинчи лескенчиле эм «Миллет тепсеуде» каменномостчула хорлагъандыла.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

Газетни келир номери 12-чи мартда чыгъарыкъды.

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЕГИЯ:

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
(баш редакторуну орунбасары)

БЕШПАЙЛАНЫ Муталип
(баш редакторуну орунбасары)

ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)

ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлюню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторуну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къорулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службысы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 33

Номерге графикте кере 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды **ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:**

Саракулану Асият - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Акушулану Феруза (1,2,3,5,6,12-чи бетле), Зесаланы Лидя (4,7,8,9,10,11-чи бетле) - корректорла.

Тиражи 2640 экз. Заказ № 450

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru